

Üldandmed

Tegevuse nimetus

Tartumaa turvalisuse nõukogu

Lõuna-Eesti heaolufoorum „Maailm algab sinust!“

Tegevuse eestvedaja ja korraldamisse kaasatud pooled

Kuue maakonna – Jõgeva, Võru, Põlva, Valga, Tartu ja Viljandi – tervise, turvalisuse, hoolekande ja hariduse huvipoolte koostööüritus, mille elluviimist koordineeris Tartumaa Omavalitsuste Liit.

Teematubasid aitasid korraldada Päästeameti Lõuna päästekeskus, Maanteeamet, Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna prefektuur, Tartu Linnavalitsus, Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi laste heaolu uuringute rühm, Põlvamaa Arenduskeskus, Tartumaa Spordiliit, Viljandimaa Spordiliit, Valgamaa Spordiliit, Võrumaa Spordiliit, Jõgevamaa Spordiliit Kalju, SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus, Siseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Tervise Arengu Instituut, Valgamaa Arenguagentuur, kultuuripealinn 2024, Võrumaa Arenduskeskus, Viljandimaa Omavalitsuste Liit, Tartu Ülikooli sporditeaduste ja füsioteraapia instituut, tervist edendavate lasteaedade võrgustik, tervist edendavate koolide võrgustik, Eesti Punane Rist ning Tartu Ülikooli Kliinikum.

Toimumisaeg

Foorum toimus viie teematoana 2020. aasta novembrist 2021. aasta märtsini. Igas teematoas olid ekspertide ettekanded ja arutelu, et sõnastada riiklike poliitikadokumentide koostajatele ühine sõnum.

1. Lapse heaolu 02.11.2020
2. Hariduse roll tervises ja heaolus 11.11.2020
3. Liikumine kui tervise võti 25.11.2020
4. Kultuur ja vaimne tervis 15.01.2021
5. Turvalisuse edendamine 05.03.2021

Kontakt, viide kodulehele või mujale, kust saab leida tegevuse kohta infot

<https://heaolufoorum.ee/et>

Tegevuse kirjeldus

Tausta kirjeldus

Tegevuse eesmärk oli:

- saada teadmisi, kuidas toetada enda ja oma lähedaste vaimset tervist;
- saada oma tööks uusi ideid ja kontakte;
- jagada oma kogukonna või ametkonna parimaid tavasid.

Probleem oli maakondade koostöö ja selle võimestamine ennetusvaldkonnas. Keskenduti vaimsele tervisele.

Tegevuse eesmärk

Vaimne tervis ja heaolu on inimese seisund, milles ta realiseerib oma võimeid, tuleb toime igapäeva elu pingetega ja suudab töötada tulemusrikkalt. Eesmärk oli vaadelda vaimse heaolu hoidmist kogu inimese elukaare jooksul eri tegevusvaldkondades COVID-19 kontekstis.

Tegevuse sihtrühm

Foorumil osalesid omavalitsus- ja riigiametnikud, kogukondade ja vabakonna esindajad, haridus-, tervise-, hoolekande- ja turvalisuse spetsialistid ja -

Tegevuse kirjeldus

aktivistid ning kõik huvilised, kelle tegevus mõjutab inimeste vaimset tervist kui heaoluseisundit.

1. teematuba (02.11.2020): lapse heaolu ehk „Uus normaalsus COVID-iga ja laste heaolu: kuidas edasi?“ veebiseminarina.

Kevadine COVID-19-st tingitud eriolukord muutis üleöö kõikide inimeste senist harjumuspärast elurütmi. Ärevus, hirm, eraldatus, uute vajalike oskuste ebapiisavus, tihe elu kodukontoris või -koolis, kaugõpe ja kaugsõprus. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi laste heaolu uuringute rühma teadlased ja lastega töötavad praktikud arutlesid eriolukorrast tingitud uue tööpraktika üle ning küsisid, kuidas edasi. Rohkem veebiteenuseid? Mobiilsus teenuste osutamisel? Koolitused õpetajatele ja vanematele uue normaalsusega paremaks toimetulekuks?

2. teematuba (11.11.2020): hariduse roll tervisekäitumise ja ohutuslaste hoiakute kujundamisel.

- * Milline on praegu seis tervise ja turvalisuse õpetamisega lastele ja noortele?
- * Kuidas lõimida tervise- ja ohustemeat igapäevasesse õppetöösse ja koolielusse?
- * Millised on meie head tavad?

Veebiseminaris osas andsid eksperdid teemast ülevaate. Teises osas arutati tervise- ja ohustemaatika olulisust, probleemkohti ja vajadusi selle käsitlemisel haridusasutustes ning võimalikke lahendusi. Teematoo valmistasid ette ja viisid ellu Aet Arula-Piir ja Ülla Kimmel Valgamaa Arenguagentuurist ning Kai Kuuspalu Transpordiametist.

3. teematuba (25.11.2020): liikumine kui tervise võti.

Teematuba toimus Tartus Dorpati konverentsikeskuses ja veebiülekanadena. Korraldas Tartumaa Spordiliit ja arutelu juhtis Priit Pullerits.

4. teematuba (15.01.2021): heaolu ja vaimne tervis Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 programmis.

Arutleti, kuidas saaksime kultuuripealinn Tartu 2024 eesmärgistatud programmidega parandada meie inimeste sotsiaalset heaolu, tegeleda kunsti kaudu kiusuennetusega ja aidata edendada vaimset tervist. Osalesid projektid „Meeste garaaž“, „Luues lähedust. Kiusuennetus kunstimuseumis“, „Varjatud maailmade avardumine“ ja „Stand Up For Your Mind“.

5. teematuba (05.03.2021): turvalisuse edendamine – kas Kükametsa või Toompea asi?

Tähelepanu all olid kogukondade heaolu ja turvalisus: kes peab seisma selle teema eesotsas maakonna, omavalitsuse ja kogukonna tasandil? Foorumiga sooviti saada selgemaks riigi ootused piirkondlikule tervise- ja turvalisuse edendusele ning selle koordineerimisele. Lõuna-Eesti otsustajatel ja aktiivsetel sädeinimestel oli võimalus kaasa rääkida ning teha ettepanekuid poliitikakujundajatele ja õigusloomega tegelejatele. Vaatluse all olid muu hulgas järgmised küsimused.

- * Kuidas võiks toimuda valdkondadevaheline ennetus piirkondlikul tasandil?
- * Millised peaksid olema struktuurid?
- * Kuidas peaks toimuma rahastus?
- * Milliste uute algatustega võiks valdkonnas tegeleda?

Arutelul said kokku eri tasandite esindajad (riik, maakond, kohalik omavalitsus, vabakond), et rääkida selgemaks heaolu ja turvalisuse kujundamise sõlmkohad.

Tegevuse tulemus

Tulemuse kirjeldus

Kokkuvõtte viiest teematoast

Praeguses kriisiolukorras arutati valdkondadevahelist ennetust: miks, kuidas, kellele ja milline on igaühe vastutusala meie ühise heaolu tagamisel.

Ettekannete osa täitsid Siseministeeriumi, Päästeameti ja politsei esindajad. Anti ülevaade riigi ootustest ja praegustest tegevustest siseturvalisuse valdkonnas. Ettekannetele järgnesid maakondlikud arutelutoad, kuhu kogunesid maakondlike tervise- ja turvalisuse nõukogude ning riigiasutuste esindajad. Arutati läbi piirkondliku tasandi ennetustegevuse kohalikud murekohad, takistused ja lahendamist vajavad ülesanded. Samas tehti ettepanekuid, kuidas parandada riigi ja regiooni tasandi koostööd.

Jõgevamaa ootab, et riik reguleeriks rohkem. Nende meeskonna ettepanekul tuleks teemat käsitleda konkreetselt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses ja seda mitte ainult kohustusena, vaid koos rahaliste vahenditega.

Viljandimaa tõi esile vabatahtlike võrgustiku ja nende tegevuse. Vabatahtlike on vaja koolitada, kuid samas hoida ka töös, et jaguks tegevust, poleks igav ja säiliks motivatsioon.

Valgamaa sõnum riigile on, et arvestataks regionaalsete eripäradega (rahvused, kultuurid). Üks turvalisuse märksõnu on teenuste, sh riigiteenuste kättesaadavus. Kui politseid kohapeal ei ole ja toimuvad suurüritused, võib tekkida probleeme. (Otepää)

Võrumaa Arenduskeskuse heaolu spetsialist Merilyn Viin võttis lühidalt kokku, et me kõik oleme väga erinevad. Kriisid, mis on pannud meid proovile, on samas meid ühendanud.

Meil on maakondlik plaan paigas. COVID-19 ajal on riigiasutuste ja omavalitsusjuhtide kommunikatsioon ühtne. Planeeritakse ühiseid õppusi KOVi ja riigiasutuste vahel eri teemadel, sel aastal kommunikatsiooniteemadel, näiteks kriisikommunikatsioon.

Elanikkonnakaitse valdkonnas hakkab üks küla, kes on töötanud endale välja kriisikommunikatsiooniplaani, õpetama välja teisi kogukondi.

Põlvamaa: Päästeameti Lõuna päästeskuse esindaja Peeter Tigas sõnas maakondlikuks kokkuvõtteks, et tervise- ja turvalisusteemade segunemine on laialdane. Tuleb muuta inimeste käitumisharjumusi rohujuure tasandil juba lasteaiast alates.

Tartumaa teematuba oli üks arvukamatest. Eri ametkondade ja struktuuride esindajad valgustasid oma vaadet turvalisusele. Mis on turvalisus? Millised on sihistatud eesmärgid, mida tahame muuta? Praegu tagavad heaolu ja turvalisust eri ametkonnad. Kokkuvõttes koorusid välja ühised juurprobleemid, millest nimetati peamistena alkoholism, lähisuhtevägivald, üksi elavad eakad, vaimne tervis ja psühholoogiline esmaabi.

Kuidas põimida maakonna tasandil ametkondlikud vaated kokku? Oluline märksõna on koostöö riigikaitse ennetusstruktuuride ja teiste ametkondlike tasandite vahel, et teaksime üksteise ressursse ja võimalusi ning tunneksime inimesi. Siseministeriumi uus idee on, et turvalisuse nõukogud tuleksid kohalikesse omavalitsustesse, mis läheb loogilisemaks, kui tuua sisse elanikkonnakaitse. KOV on kohaliku elu korraldaja, kuid samas, kui tuleb tegeleda kõikide sihtrühmadega, kui palju aega jääb ennetustööks? Tõdeti, et maakonna tasandil peab andma laiemat pildi, jagama häid tavasid ja koordineerima koostööd. Tartumaa otsustas minna reformimise teed ja luua ühise heaolu koostöökogu, et kaasata võimalikud heaolusse panustavad pooled ühisesse infovälja.

Nõuanded teistele

Ka kriisiajal on võimalik uuenduslikke meetodeid kasutades viia ellu regionaalseid suurüritusi. Kuigi veebiühendus ei pruugi alati täielikult ootustele vastata, saab koostöös maakondadevahelisi tegevusi planeerida küll ja tunda õnnestunud eluviidust head meelt.